

VIII

«Куди мені, нещасному, подіться?
Де стільки золота здобуть, аби
Неситого брахманця заспокоїть?
Приятелів багатих тут не маю,
В чужих людей не випрошу нічого,
Украсти, зрабувати — гріх страшний.
А як не дам йому, чого він хоче,
То ще страшніше жде мене нещастя.
Проклятий від могучого аскета,
Я згину марно, стану черв'яком,
Остатнім, найпідлішим твором божим.
Хіба себе самого у неволю
Продать? Отсе, мабуть, найліпше буде.
В неволі, певно, я зазнаю муки,
Та хоч сповню обіцянку свою,
А вольними і чистими остануть
Моя кохана жінка й мій синок».

Так звільна у його душі високий
Важкая думка спіла-доспівала.
Коли, втім, жінка, Сайвія чудова,
Його задуму перервала сими
Словами:

С а й в і я

Царю, голубе мій сизий,
Чого тут довго думать? Лиш один
Тут вихід бачу. Слова свого ти
Ламать не можеш, се була би ганьба,
Було б нещастя вічне для нас всіх.
Немає вищого над обов'язок,

Над непохитную правдивість, друже!
Значить, один тут вихід лиш остався.

Г а р і с ч а н д р а

Який?

С а й в і я

Тобі свобідним бути треба,
Ти цар... Жінок найдеш собі досить...
А я...

Тут тяжко-важко заридала
І не могла скіпчить своєї мови.
До серця пригортаючи дружину
І поцілунками з лица її
Спиваючи гіркі, гарячі сльози,
Ледве її успокоїв Гарісчандра.

Г а р і с ч а н д р а

Душе моя! Вспокійся, не ридай!
Важка на нас, мабуть, надходить проба,
Та твердо ми перенесім її.
Не плач! Чей, бог якусь нам вкаже раду.

С а й в і я

Він вказує її! Послухай, друже!
Продай мене в неволю й заплати
Свій довг аскетові! О, не лякайся!
Ти ж будеш вольний, ти могучий лицар,
Стрілець преславний. Швидко зможеш ти
Чи в службі царській, чи в кривавім бою
Здобути стільки, щоб нас викупить.
А якби ти продався сам в неволю,
То що без тебе я сама почну,
Без захисту, без роду, без маєтку?
Або голодна смерть мене чекає
З отсим дитяточком малим, або
Така ж неволя.

Вчувши сі слова,
Страшенно, важко заридав володар,
Зомлілий впав на землю, наче труп.

І. Франко (в центрі) з товаришами
І. Погорецьким та М. Рошкевичем. Фото. 1875

Нещасна жінка, бачачи його
Зомлілого, схилилася над ним,
Щоб своїми слізьми його відтерти,
Та голод, спрага й безконечне горе
Із неї виссали всі сили. З тихим зойком
Вона край мужа свого в порох впала,
Мов нежива. А біднее дитя,
Побачивши, що батько й мати так
Лежать, посинівши, не ворухнуться,—
Заплакало і, ходячи довкола,
Слабими рученятами хапалось
Збудити їх і двигнути з землі.